

Naturmangfoldloven

Kommunesamlingen for Oslo og Viken 2022

Statsforvalteren i Oslo og Viken

Temaer

- Kunnskapsgrunnlaget
- Føre-var-prinsippet
- Utvalgte naturtyper
- Aktsomhetsplikten
- Spørsmål

Kunnskapsgrunnlaget

- Forvaltningslovens krav til at saken skal være godt nok opplyst jf. § 17 (enkeltvedtak) og § 37 (forskrifter).
- I saker som berører natur gjelder **i tillegg** naturmangfoldloven § 8.

Naturmangfoldloven § 8:

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger».

Naturmangfoldloven § 7

«...skal legges til grunn som retningslinje ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen».

1) Naturmangfold i plan/tiltaksområdet

- Vitenskapelig kunnskap
 - Objektiv og etterprøvable.
- Utgangspunkt i plan/tiltaksområdet
 - Obs! Kan tiltaket påvirke natur utover plan/tiltaksområdet?
- Ikke bare truet natur!
- Jo mer naturmangfold, og jo mer truet eller verdifull natur – jo større grunn til å sjekke flere kilder

1) Naturmangfold i plan/tiltaksområdet

- Vitenskapelig kunnskap
 - Objektiv og etterprøvable.
- Utgangspunkt i plan/tiltaksområdet
 - Obs! Kan tiltaket påvirke natur utover plan/tiltaksområdet?
- Ikke bare truet natur!
- Jo mer naturmangfold, og jo mer truet eller verdifull natur – jo større grunn til å sjekke flere kilder

«Vurdering av konsekvenser av naturmangfold ved bygging av kraftledninger av denne størrelse knytter seg i hovedsak til risiko for fuglekollisjoner og direkte arealbeslag i områder og naturtyper med rik og sårbar vegetasjon»

Miljødirektoratets veileder s. 38

1) Naturmangfold i plan/tiltaksområdet

- Vitenskapelig kunnskap
 - Objektiv og etterprøvable.
- Utgangspunkt i plan/tiltaksområdet
 - Obs! Kan tiltaket påvirke natur utover plan/tiltaksområdet?
- Ikke bare truet natur!
- Jo mer naturmangfold, og jo mer truet eller verdifull natur – jo større grunn til å sjekke flere kilder

Kartleggingsmetodikker

Naturtyper på land: Miljødirektoratets instruks anerkjent metode fra og med 2021

Naturtyper i ferskvann: Inntil videre DN-håndbok 13, med suppleringer i DN-håndbok 15

Marine naturtyper: Inntil videre DN-håndbok 19. Miljødirektoratet er i ferd med å utarbeide egen kartleggingsinstruks, men inntil videre må gammel metodikk benyttes.

For rødlistede landformer: inntil videre DN- håndbok 13

Veileder for kartlegging av naturtyper på land

Det finnes en egen veileder på nett:

<https://www.miljodirektoratet.no/ansvar-somrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/myndigheter/kartlegging-av-naturtyper-pa-land/>

- 1 Hva er en naturtype?
- 2 Hvilke naturtyper kartlegges?
- 3 Hvorfor kartlegges naturtyper?
- 4 Hvordan kartlegges naturtyper?
- 5 Hvordan skal naturtypedata brukes i arealforvaltning?
- 6 Hvilke områder blir kartlagt?

Bestilling av kartlegging av naturtyper på land

Det finnes en egen veileder på nett:

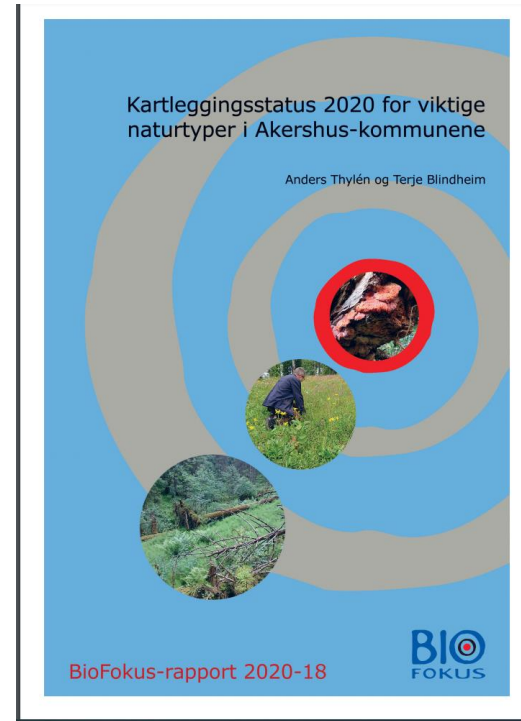
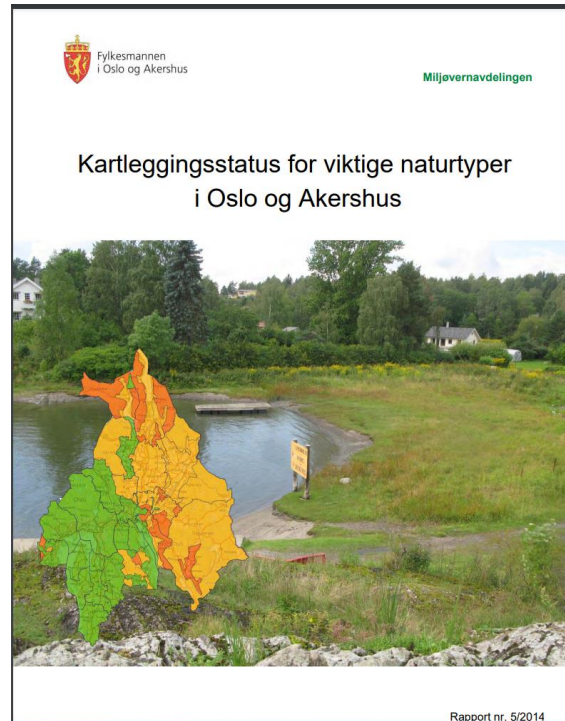
<https://www.miljodirektoratet.no/ansvarsomrader/overvaking-arealplanlegging/naturkartlegging/myndigheter/bestille-kartlegging-av-naturtyper-pa-land/>

- 1 Hvem kan bestille kartlegging av naturtyper?
- 2 Råd ved anbudskonkurranse
- 3 Søke om tilgang til digitale verktøy
- 4 Krav til metode
- 5 Kompetansekrav til kartleggere
- 6 Krav til leveranse av data
- 7 Slik kan du laste ned og bruke kartleggingsdata

Kartleggingsstatus naturtyper

Til hjelp for å vurdere om kunnskapsgrunnlaget er godt nok:

Statusrapport for Østfold og Buskerud er under arbeid etter oppdrag fra Viken fylkeskommune. Skal ferdigstilles i løpet av året.

2) Hvilken tilstand har naturmangfoldet?

Er tilstanden stabil eller har arten/naturtypen positiv eller negativ utvikling?

- Rødlister for arter og naturtyper
- handlingsplaner, forvaltningsplaner
- rapporter og utredninger.

3) Hvilke effekter vil beslutningen ha på naturmangfoldet?

Kilder:

- «Miljøforhold og påvirkninger for rødlistearter» (www.artsdatabanken.no)
- Rapporter, konsekvensutredning, høringsuttalelser

Vurder:

- Vil naturtypelokaliteten ødelegges?
- Stedegne arter forsvinne?
- Endrede kvalitet på leveområder?
- Vil eventuell skade være forbigående eller irreversibel?

Se effektene i sammenheng med andre tiltak og andre påvirkningsfaktorer (§ 10)

Kunnskapsgrunnlaget – sjekkliste:

1) Hvilket naturmangfold kan påvirkes av tiltaket/planen?

- Hva vet vi om naturmangfoldet i plan/tiltaksområdet?
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Er det usikkert hvilket naturmangfold som berøres?
- Er området kartlagt? Når?

2) Hvilken tilstand har naturmangfoldet?

- Dagens situasjon og tilstand, utvikling og utbredelse
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Få fram om det mangler kunnskap og hva som mangler

3) Hvilke effekter vil tiltaket/planen ha på naturmangfoldet?

- Hva vet vi om effekten av tiltaket/planen på naturmangfoldet?
- Hva vet vi om effektene av andre tiltak eller påvirkningsfaktorer? (nml. § 10)
- Hvor er kunnskapen er hentet fra?
- Hvor sikker/usikker er effektene?

«Etter vår vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om naturmangfoldet, virkninger av tiltaket og den samlede belastningen på naturmangfoldet. Føre-var-prinsippet kommer derfor ikke til anvendelse i denne saken».

Kunnskapsgrunnlaget – sjekkliste:

1) Hvilket naturmangfold kan påvirkes av tiltaket/planen?

- Hva vet vi om naturmangfoldet i plan/tiltaksområdet?
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Er det usikkert hvilket naturmangfold som berøres?
- Er området kartlagt? Når?

2) Hvilken tilstand har naturmangfoldet?

- Dagens situasjon og tilstand, utvikling og utbredelse
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Få fram om det mangler kunnskap og hva som mangler

3) Hvilke effekter vil tiltaket/planen ha på naturmangfoldet?

- Hva vet vi om effekten av tiltaket/planen på naturmangfoldet?
- Hva vet vi om effektene av andre tiltak eller påvirkningsfaktorer? (nml. § 10)
- Hvor er kunnskapen hentet fra?
- Hvor sikker/usikker er effektene?

Når skal vi anvende føre-var-prinsippet?

To forutsetninger :

- 1) Kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt
 - hvilke arter/naturtyper som påvirkes
 - tilstanden
 - effektene av tiltaket
 - den samlede belastningen

- 2) Risiko for vesentlig skade

Risiko for «vesentlig skade»

- Hvor omfattende kan skadevirkningene bli?
- Er skaden varig eller forbigående?
- Spredning av fremmede arter?
- Skade på truet eller nær truet natur?
- Skade som vanskeliggjør oppnåelse av forvaltningsmålene i §§ 4 og 5?

Nettavisen **Nyheter.**

Meny

Klippeblåvinge

Denne stoppet utbygging

Klippeblåvinge Foto: (Norsk Naturarv)

Denne lille sommerfuglen stopper utbygging i Tvedestrand.

Boligutbygging i Tvedestrand - Klippeblåvinge

Mangler ved kunnskapsgrunnlaget

- Sommerfuglarten observert i tilknytning til planområdet
- Ikke bekreftet funn i planområdet. Kartlegging gjenstod.
- Planområdet hadde elementer som er avgjørende for artens habitat

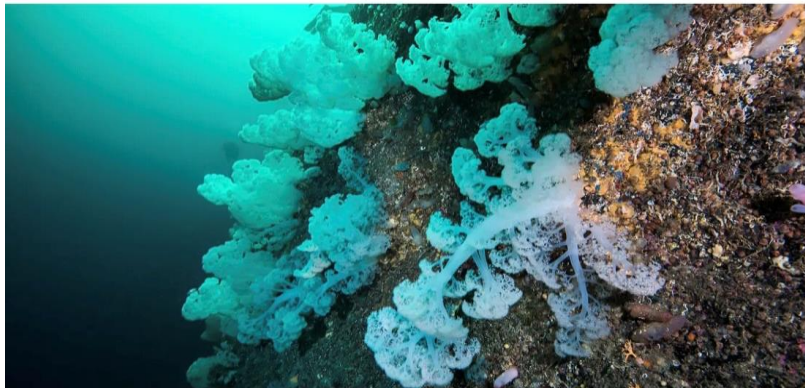
Vesentlig skade?

- Sterkt truet og fredet art
- En av to lokaliteter i Norge
- Risiko for at utbygging ville komme i konflikt med forvaltningsmål for arten.

Frykter at nytt oppdrettsanlegg skal true unik blomkålkorall

Skal Norges desidert største forekomst av blomkålkorall få ny nabo? Nå må Miljødirektoratet avgjøre om det skal tas mest hensyn til koraller eller havnæring.

Blomkålkorall er en bløtkorall som lever av plankton den filtrerer ut av sjøvannet. Den vokser langsomt. *Foto: Erling Svensen*

Tilbaketrekking av forurensningstillatelse til lakseoppdrett – funn av Blomkålkorall på Husevågøy

- Mangler ved kunnskapsgrunnlaget
 - Observert forekomster av blomkålkorall nær oppdrettsanlegg
 - Usikkerhet om hvordan blomkålkorall påvirkes av utslipp fra akvakultur
 - Notat fra havforskningsinstituttet om blomkålkorall og potensielle skadeeffekter
 - Erfaring fra undersøkelser i Finnmark
- Vesentlig skade?

«Basert på tilgjengelig kunnskap mener Miljødirektoratet det bør legges til grunn at blomkålforekomsten ved Husevåg **kan være unik i norsk sammenheng**. Vi legger også til grunn at blomkålkoraller som eventuelt blir utsatt for utslipp fra anlegget sannsynligvis vil bli negativt påvirket, avhengig av omfang og varighet av påvirkningen. Eventuell **skade som innebærer at korallene dør i et omfang som påvirker forekomstens unike karakter mener vi bør anses som irreversibel**. Selv om blomkålkorall er vanlig som art, kan blomkålforekomsten ha betydning for biologisk mangfold ved å være habitat for andre arter».

Miljødirektoratet sak. 2019/11309

Bruk av føre-var-prinsippet

Hva skal til for å unngå mulig vesentlig skade?

- **Avslag**
- **Utforming av tillatelse/plan**
 - Endret lokalisering
 - Tidsavgrensning (eksempel: Lakseoppdrett Husevågøy)
- **Vilkår**
 - Avbøtende tiltak, driftsmetoder o.l
 - Etterundersøkelse eller overvåkning
 - OBS! Forutsetter at den potensielle skaden kan forhindres eller repareres i etterkant
 - Reversibel skade?
 - Adgang til å omgjøre eller tilpasse vedtak?

Avhenger av sannsynligheten for vesentlig skade.

OBS! Må være hjemmel i sektorlov/pbl. og vilkårslæren

Alternativ: Innhente mer/ny kunnskap

Innhenting av ny kunnskap?

Hovedregel: tilgjengelig kunnskap

Unntak: Innhente mer kunnskap

«Rimelig i forhold til sakens karakter og risiko»

- Skadepotensialet
 - Mangelfull kartlegging er ikke nok
- Hvor mye kunnskap som allerede er tilgjengelig
- Kostnader vs. økonomien i prosjektet

Utvalgte naturtyper

Enkelte naturtyper har status som utvalgt:

- Slåttemark
- Slåttemyr
- Hule eiker
- Kalklindeskog
- Kalksjøer kystlynghei
- Åpen grunnlendt kalkmark
- Olivinskog

Jf. forskrift om utvalgte naturtyper (2011)

Utvalgte naturtyper

Enkelte naturtyper har status som utvalgt:

- Slåttemark
- Slåttemyr
- Hule eiker
- Kalklindeskog
- Kalksjøer kystlynghei
- Åpen grunnlendt kalkmark
- Olivinskog

Rettslig
bindende plan
skal avklare
om
forekomstene
skal
bevares/ofres.

Jf. forskrift om utvalgte naturtyper (2011)

Skjerpet krav til kommunens saksbehandling (§ 53)

Alle beslutninger kommunen treffer:

Jordlova, forskrift om nydyrking, skogbruksloven, landbruksveier, vannressursloven, forurensningsloven osv.

Også tilskudd, forvaltning av fast eiendom, forskrifter, planvedtak, osv.

- 1) Før beslutninger treffes skal konsekvensene av inngrepet for naturtypens utbredelse og tilstand utredes
- 2) Hensynet til forekomsten skal tillegges stor vekt
 - Byggeteknisk forskrift § 9-4 gir hjemmel for avslag eller vilkår
- 3) Vedtak skal registreres i miljøvedtaksregisteret

«Der disse naturtypene ikke er ivaretatt i arealplan, følger det av byggteknisk forskrift § 9-4 bokstav a at det skal tas særskilt hensyn til forekomsten for å unngå forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstens økologiske tilstand. **Bestemmelsen gir hjemmel for avslag, eller for å sette vilkår, dersom det ikke er mulig å bebygge eiendommen uten helt eller delvis å ivareta den utvalgte naturtypen».**

Plan- og bygningsloven med kommentarer [Bind I og II] [2020] s. 895

Jord- og skogbrukstiltak (§§ 54 og 55)

Alle tiltak, aktiviteter og som berører forekomster (UN) og ikke ellers er søknadspliktig

Felling, beskjæring, gjødsling, transport, osv.

- Meldeplikt (i realiteten søknadsplikt)
- Inngrepet skal vurderes i tråd med nml. § 53 annet og tredje ledd.
- Kommunen skal gi tilbakemelding innen tre uker
 - Kan nekte eller godkjenne inngrep med vilkår
 - Enkeltvedtak
 - Kunngjøring og registrering i miljøvedtaksregisteret
- Brudd på meldeplikt er straffbart

Hva med alle andre inngrep i utvalgte naturtyper
eller annen truet eller verdifull natur...

Er det fritt frem?

Aktsomhetsplikten (§ 6)

«Enhver skal opptre aktsomt og gjøre det som er rimelig for å unngå skade på naturmangfoldet i strid med målene i §§ 4 og 5»

To forpliktelser:

- gjøre seg kjent med hvilke naturverdier som kan påføres skade
 - Særlig hensyn til utvalgte naturtyper jf. § 53
- gjøre det som er rimelig for å unngå slik skade

Gjelder for alle aktiviteter som ikke er regulert i lov, forskrift, arealplan eller enkelttillatelser (evt. vilkår).

Brudd på aktsomhetsplikten

Kommunen har ikke myndighet til å håndheve brudd på aktsomhetsplikten

- Statsforvalteren/Miljødirektoratet er rett myndighet

Kommunens rolle:

- Varsle om mulig brudd
- Også naturlig at kommunen gir veiledning og bistår med innhenting av fakta evt. gjennomføring av befaring.

Sanksjoner:

- Pålegg om retting (evt. tvangsmulkt)
- overtredelsesgebyr

Tips

Lag rutiner/maler

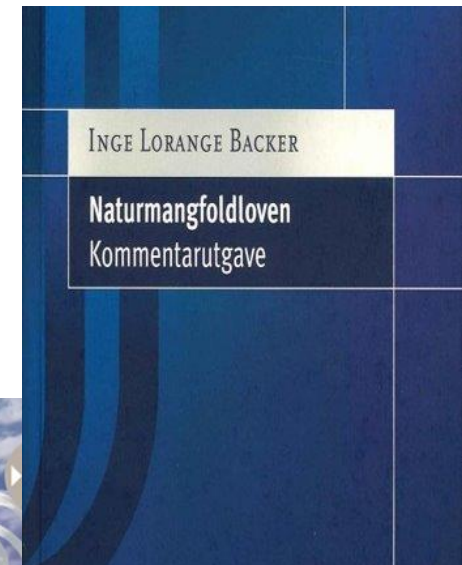
Bruk gjerne sjekkliste fra veilederen til Klima- og miljødepartementet

E-læringskurs (lenke på Miljødirektoratet.no)

Ot.prp. nr. 52 (2008–2009)

Om lov om forvaltning av naturens mangfold
(naturmangfoldloven)

Spørsmål?
Utfordringer?
Dele erfaringer?